

απόψεις

Όταν ο καλόγερος ονόμαζε το κρέας, ψάρι...

Την επικαιρότητα των ημερών κατέλαβε η συζήτηση για το υπό κατάθεση στις 14.12.2012 φορολογικό νομοσχέδιο. Επί μήνες, τόσο η προηγούμενη όσο και η σημερινή πολιτική ηγεσία επισημαίνουν την ανάγκη αναμόρφωσης του συστήματος φορολογίας εισοδήματος. Ζητούμενα της αναμόρφωσης φέρονται να είναι η απλοποίηση της συμμόρφωσης των φορολογούμενων στις φορολογικές διατάξεις, ώστε να καταστεί η φορολογική διαδικασία ευκρινής, φιλική και ταχεία για τον υπόχρεο, καθώς και κατά το δυνατόν αδιάβλητη. Ακόμη, η δικαιότερη κατανομή των φορολογικών βαρών, ώστε να περιορισθεί το φαινόμενο της υπερβάρυνσης ορισμένων κατηγοριών εισοδημάτων ευχερώς ανικνεύσιμων, όπως τα εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις, η υπερβάρυνση των οποίων έχει μακροοικονομικά συμβάλει στην ουσιαστική μείωση της δυνατότητας κατανάλωσης και αποταμίευσης των ελληνικών νοικοκυριών, κλονίζοντας περαιτέρω την ήδη παραπαίουσα ελληνική οικονομία. Τέλος, κατά τις κυβερνητικές εξαγγελίες, στόχο της φορολογικής μεταρρύθμισης συνιστά ο περιορισμός της φοροδιαφυγής και η διεύρυνση της φορολογητέας βάσης. Κατά τους κυβερνώντες, δημοσιονομική πληγή συνιστά η ευρεία κατηγορία των «αυτοαπασχολούμενων», όπως αποκαλείται, επιτηδευματιών (ιδίως, ατομικές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών καθώς και ελευθέρια επαγγέλματα), η πλειονότητα των οποίων δηλώνουν έως σήμερα καθαρό εισόδημα από την άσκηση του επιτηδευματός τους στα όρια ή και κάτω από αυτά του κάθε φορά αφορολόγητου ποσού εισοδήματος.

Μετά από τόσους μήνες και μήνες που έχει διαρκέσει η πολιτική συζήτηση για το νέο σύστημα φορολογίας εισοδήματος, οι διατάξεις που παρουσίασε προς συζήτηση το υπουργείο Οικονομικών δεν φαίνεται να μπορούν να εξυπηρετήσουν ικανοποιητικά τους στόχους αυτούς.

Εν πρώτοις, ο μηχανισμός του νομοσχεδίου φαίνεται να κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση της απλοποίησης. Ιδίως, με την ομογενοποίηση των διατάξεων που αφορούν στη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων και νομικών προσώπων, διάκριση μάλλον ξεπερασμένη από την τρέχουσα οικονομική πραγματικότητα. Με την παράθεση στα πρώτα άρθρα ορισμένων των εννοιών που αφορούν σε ζητήματα φορο-

λογίας, υπό συνθήκες ανάπτυξης διακρατικών οικονομικών σχέσεων. Ακόμη και με την εξομοίωση της φορολογικής μεταχείρισης των εισοδημάτων, με βάση την πηγή προέλευσης και όχι με βάση τον τύπο της επιχειρηματικής οργάνωσης.

Όμως, οι σκοποί του περιορισμού της φοροδιαφυγής και της ελάττωσης της φορολογικής επιβάρυνσης των μισθωτών και συνταξιούχων δεν εξυπηρετούνται με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Ή πάντως δεν εξυπηρετούνται ουσιαστικά. Οι διαφορετικές κλίμακες για κάθε πηγή εισοδήματος και μάλιστα με την αυτοτελή τους φορολόγηση δημιουργούν ζητήματα φορολογικής ισοότητας. Η επιβολή αυτοτελούς φορολόγησης στους «αυτοαπασχολούμενους», ως μέτρο για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής, είναι καταρχήν άδικη. Και τούτο διότι, οι «αυτοαπασχολούμενοι» τελικώς τιμωρούνται έναντι των λοιπών φορολογούμενων ως φοροφυγάδες και μάλιστα κατ' αμάχητο τεκμήριο. Κατά το κυβερνητικό σκεπτικό, επειδή με βάση τα στατιστικά στοιχεία, οι αυτοαπασχολούμενοι φαίνεται να φοροδιαφεύγουν, για τον λόγο αυτό πρέπει να φορολογηθούν στο σύνολό τους από το πρώτο ευρώ των εισοδημάτων τους, σε αντίθεση με τα οριζόμενα για τις λοιπές κατηγορίες φορολογούμενων. Η διεύρυνση της φορολογητέας ύλης με μόνο μέτρο την αυτοτελή φορολόγηση, χωρίς διασταυρωτικά και ελεγκτικά μέτρα κατά τον εξατομικευμένο προσδιορισμό του φόρου από την εκτελεστική εξουσία κινδυνεύει να μην οδηγήσει στην ουσιαστική διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Η πείρα έχει αποδείξει ότι κάθε μέτρο που είναι ή εκλαμβάνεται από τις κοινωνικές ομάδες ως άδικο και κατ' ουσία ασύμφορο, αντί να συμβάλει στον περιορισμό της φοροδιαφυγής, αντίθετα την αυξάνει. Κάθε «αυτοαπασχολούμενος» και κάθε συναλλασσόμενος με αυτόν θα έχουν πλέον μεγαλύτερο κίνητρο να μη δηλώσουν φορολογική ύλη.

Το έχουμε γράψει πολλές-πολλές φορές, η μόνη λύση για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής είναι η ανασυγκρότηση του φορολογικού μηχανισμού και η περαιτέρω –ουσιαστική και αποτελεσματική– ανάπτυξη ηλεκτρονικών διασταυρώσεων στοιχείων συναλλαγών, εισοδήματος και πλούτου. Όσα μέτρα και αν χαράχθηκαν τα τελευταία χρόνια για την αυστηροποίηση της φορολογίας δεν έχουν επιτύχει τα αναμενόμενα. Αντίθετα, το κράτος δικαίου έχει υποστεί ρωγμές, χωρίς ταυτόχρονα να επιτευχθεί ο στόχος της ανάταξης της δημοσιονομικής αυτονομίας της χώρας, με δικαιότερη κατανομή φορολογικών βαρών. Υπό τις τρέχουσες συνθήκες ύφεσης, η περαιτέρω επιμονή στην αυστηροποίηση του κυρωτικού φορολογικού πλαισίου, όπως η κατάργηση του ανασταλτικού αποτελέσματος ποινών για μη καταβολή βεβαιωμένων χρεών πιθανόν να μεταφέρει την επιχειρηματική δραστηριότητα της χώρας στη φυλακή.

Η αντίστοιχα εφαρμοζόμενη στις Η.Π.Α. ποινή φυλάκισης συνδέεται με ένα κράτος δικαίου, το οποίο επί δεκαετίες λειτουργεί αποτελεσματικά και όχι σε πελατειακή βάση, σέβεται τον φορολογούμενο του, αναπτύσσει με αυτόν σχέση εμπιστοσύνης για την ασφάλεια δικαίου και ταυτόχρονα πραγματώνει διασταυρώσεις και φορολογικούς ελέγχους με αδιάβλητα και αποτελεσματικά κριτήρια. Έτσι, στην αμερι-

κανική κοινωνική συνείδηση, η από τον φορολογούμενο παραβίαση του πλαισίου αυτού συνιστά πράξη στην οποία δικαιολογημένα αντιστοιχεί στέρψη της ελευθερίας του. Και παράλληλα, στις Η.Π.Α., ο κίνδυνος φυλάκισης λειτουργεί αποτρεπτικά για τους φορολογούμενους, διότι αυτοί γνωρίζουν ότι οι συναλλαγές τους μπορούν αφενός να ολοκληρωθούν με δικαιοϊκή ασφάλεια και αφετέρου ότι αυτές ελέγχονται από έναν καταρχήν αδιάβλητο κρατικό μηχανισμό, ο οποίος δεν ακυρώνεται από σωρεία περαιώσεων, διαγραφών, μεταβολών με αναδρομική ισχύ κ.ο.κ. Επομένως, στη χώρα μας, ζητούμενο δεν είναι η περαιτέρω νομοθετική αυστηροποίηση των φορολογικών διατάξεων, αλλά η επιτέλους δικαιοϊκή σταθερότητα, σε συνδυασμό με την αποτελεσματική εφαρμογή των ήδη υφισταμένων ρυθμίσεων από ένα σύγχρονο ηλεκτρονικό και έμπυχο μηχανισμό.

Επιπρόσθετα, εντύπωση δημιουργεί ο επικοινωνιακός χειρισμός του φορολογικού νομοσχεδίου. Η χώρα ζει υπό την πολιτική διεύθυνση του πρώτου κατ' ουσία κυβερνητικού συνασπισμού. Όλοι μας προσπαθούμε να αντιληφθούμε την πολιτική διακυβέρνηση ως αποτέλεσμα πολιτικής συναίνεσης, ώστε να εξασφαλισθεί η κυβερνητική συνέχεια. Συνεπώς, το ελάχιστο ζητούμενο κάθε πολίτη είναι η εξάντληση των μέσων από τους έχοντες την πολιτική ευθύνη, για την επίτευξη συναίνεσης σε επίπεδο κυβερνητικού συνασπισμού, ώστε κάθε κυβερνητική προσπάθεια να μην προκαλεί ή καταλήγει σε «κρίση», «υπέρβαση κόκκινης γραμμής», «γόρδιο δεσμό», «βόμβα» στην κυβερνητική λειτουργία και συνοχή. Κατά τα τελευταία δραματικά τρία χρόνια, η κοινωνία είναι τόσο βαθιά τραυματισμένη, ώστε δεν έχει πλέον αντοχές και ανοχές. Πώς αυτή η τραυματισμένη κοινωνία να ανεχθεί το γεγονός ότι ο σχεδιασμός των διατάξεων της φορολογίας εισοδήματος φαίνεται να έχει γίνει ερήμην των κυβερνητικών εταίρων; Τί ακριβώς σημαίνει -κατά τα δημοσιεύματα του Τύπου των ημερών- ότι το ένα κόμμα που στηρίζει την κυβέρνηση θέτει τώρα, ελάχιστες ημέρες πριν την εκπνοή της προθεσμίας ψήφισης των διατάξεων για την οποία δεσμευθήκαμε έναντι των δανειστών μας, κόκκινες γραμμές, ενώ το άλλο κόμμα ζητά ανασχεδιασμό όλου του φορολογικού νομοσχεδίου, διότι διαφωνεί με τη συνολική του φιλοσοφία και τέλος η κυβέρνηση μαζεύει το νομοσχέδιο για να το επανεξετάσει, ενώ ο Πρωθυπουργός φέρεται να εξαντλεί πολιτικό του κεφάλαιο για να κοπάσουν οι αντιδράσεις;

Η κρίση και τα οξεία αποτελέσματά της έχουν ανοίξει αιμάτινες πληγές στην κοινωνική συνοχή. Αν αυτό δεν γίνει κατανοητό από τους κυβερνώντες, ώστε σε κάθε κυβερνητική πρωτοβουλία αυτοί να εξαντλούν τα περιθώρια συναίνεσης πριν την παρουσίαση της νομοθετικής πρότασης, οι πληγές δεν θα κλείσουν. Αντίθετα θα κακοφορμίσουν. Η συναίνεση είναι ουσιαστική διαδικασία που προηγείται κάθε πολιτικής πράξης. Αντίθετα, ως τραυματισμένη κοινωνία, εμείς παρακολουθούμε αμήχανοι την πολιτική ηγεσία να αδυνατεί να αναλάβει το πολιτικό κόστος του «πριν» και να χαράσσει κόκκινες γραμμές με ακροβασίες τρόμου στο «μετά».

Κατά την παρουσίαση, λοιπόν, του φορολογικού νομοσχεδίου, καταδείχθηκε για

για μια φορά ακόμη η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να λειτουργήσει συναινετικά, όπως η δημοκρατική αρχή επιτάσσει.

Παράλληλα, όμως, καταδείχθηκε και η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να αναλάβει το πολιτικό κόστος της ειλικρινούς καταγραφής των πολιτικών επιλογών που επιλέγει ή που είναι υποχρεωμένο από τις συνθήκες κρίσης να υπηρετήσει. Το φορολογικό νομοσχέδιο δεν εξυπηρετεί τη φορολογική δικαιοσύνη, δεν στοχεύει σε δικαιότερη αναδιανομή εισοδημάτων, δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες απαιτήσεις ενός αναπτυγμένου δυτικού κράτους για ασφάλεια δικαίου και προνοιακή πολιτική. Αντίθετα, το νέο σχέδιο φορολογίας διατηρεί και αυξάνει την ήδη υπερβολική φορολογική επιβάρυνση των πολιτών. Δεν συνοδεύεται από ουσιαστικές κινήσεις αναδιάρθρωσης του φορολογικού μηχανισμού.

Και κυρίως, σχεδόν ξηλώνει ό,τι έχει απομείνει από το κοινωνικό κράτος, σε επίπεδο φορολογικής νομοθεσίας. Στην Ελλάδα, ένα μεγάλο μέρος της προνοιακής κρατικής πολιτικής είχε επί δεκαετίες ασκηθεί μέσα από τη φορολογία, ως και πάλι αποτέλεσμα ενός πελατειακού κράτους, όπου κάθε επιμέρους ευρύτερη ή μικρότερη κοινωνική ομάδα απαιτούσε και πετύχαινε φορολογικές ελαφρύνσεις ή απαλλαγές. Αυτές σήμερα εξαφανίζονται, με αιχμή του δόρατος τα οικογενειακά επιδόματα και τα επιδόματα τέκνων, τα οποία συνιστούν το ύστατο οχυρό του κοινωνικού κράτους στον φορολογικό νόμο. Και η πτώση του ύστατου οχυρού, το οποίο πρόσφερε κάποια στοιχειώδη προνοιακή ανακούφιση, προκαλεί ευρείες κοινωνικές απώλειες, λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης στην οποία έχει περιέλθει το μεγαλύτερο μέρος των ελληνικών νοικοκυριών. Έτσι, λοιπόν, το φορολογικό νομοσχέδιο δεν συνιστά τομή φορολογικής μεταρρύθμισης, αλλά ένα οξύ μέσο εξυπηρέτησης των άμεσων ταμειακών αναγκών για την επιβίωση του Ελληνικού κράτους, χωρίς ταυτόχρονα να αναδιατάσσεται με τις προτεινόμενες διατάξεις η προβληματική δομή του. Η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να εκτελέσει τον κρατικό προϋπολογισμό, όμως δεν φαίνεται αποφασισμένη να αναλάβει επικοινωνιακά το πολιτικό κόστος αυτής της ανάγκης. Δεν φαίνεται αποφασισμένη να δηλώσει ότι η εισροή ταμειακών εσόδων συνιστά τον πραγματικό και κύριο σκοπό του φορολογικού νομοσχεδίου. Και για την εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού, θα επιβαρυνθούμε όλοι όσοι μέχρι σήμερα στηρίζουμε το κράτος, ενώ οι υπόλοιποι, χωρίς τη λήψη μέτρων διασταύρωσης και αναδιάρθρωσης, θα συνεχίσουν λιγότερο ή περισσότερο να ζουν σε βάρος των συνεπών φορολογούμενων.

Μήπως, όμως, η ανασύνταξη του κράτους θα έπρεπε τουλάχιστον να ξεκινήσει από την πολιτική τομή να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους και να μην συνοδεύουμε με βαρύγδουπους χαρακτηρισμούς μεταρρύθμισης και φορολογικής ισότητας, τα ταμειακά μέτρα; Μήπως αυτός είναι ο μόνος τρόπος το πολιτικό σύστημα να αρχίσει να ανακτά την εμπιστοσύνη των πολιτών, η οποία τελικά συνιστά και το μόνο μέσο για την επιβίωση της χώρας;

Ασπασία Μάλλiou